

Bleu de Fes - ik blauw van jou.

Enfin wegens onze begeleider, propagandist, directeur, tolk en wat al niet meer weg, zijn we overgeleverd aan twee zelfverklarde gediplomeerde gidsen of zoiets die ons doorheen de oude stad van Fes zouden loodsen. En dat zoals we het nog nooit hadden meegemaakt, zelfs niet voor wie er vroeger al geweest was.

De opmerking van een Hollandse collega dat zij liefst de groep zou splitsen om met een deel te gaan shoppen viel in verkeerde aarde.

De groep zou gesplitst worden tussen de beide gidsen maar we gingen allemaal samen shoppen, om niet verloren te lopen, om veilig de tocht door te komen, enz.

Wanneer de belachelijke riedel van de gediplomeerde gids over Fes op dreef was terwijl de bus opnieuw het hele traject langs de onnozel gerestaureerde wallen (betonnen copies) - mooiste keizerstad, oudste stad, oudste universiteit van de hele wereld, grootste moskee, meeste moskeeën, meeste medressa's, beste eten, mooiste tapijten, prachtigste leder, mooiste keramiek met bleu de fes - begon het me langzaam te dagen: ik blauw van jou!

Temeer daar de bus zich van de Medina verwijderde naar een afgelegen bled alwaar we snel tussen de ezels en brommers eruit gejaast werden om het mooiste 'coöperatieve atelier van keramiek en mozaïek' enzovoort te bezoeken.

Maar dan is een bus Hollandse artsen wel leuk. Twee moegetergde shopgeile collega's posteerden zich op de binnenkoer als de idioot van dienst net zijn verkooppraatje begonnen was en zei dat het zeker een uur zou duren, dat ze vijf jaar geleden exact hetzelfde hadden meegemaakt en dat ze er geen zin in hadden, wegens niet afgesproken dat we ons zo zouden laten hoeden als een kudde geiten.

De helft keerde meteen op hun schreden naar de bus, alwaar belegerd door schattige jongens die hen allemaal hartjes in bleu de fes kwamen geven omdat ze zo mooi, en lief en sterk waren en wat al niet meer, waarna het schorremorrie van de mannelijke collega's geld eisten voor hun stukjes steen. Ook bij mij, waarop ik hen aan hun schapenverstand gepeuterd heb, dat ik niks met Hollandse vrouwen heb en dat ze zelf hun geld konden gaan schooien.

Enfin de pret was eraf, de gidsen woest, weinig gekocht en op naar de volgende van de VIJF attracties die ons te wachten stonden in een smerige Medina van Kairouan en Andalous, gescheiden door een snelstromende gore en stinkende riool waarin iedereen zijn vuil loosde.

In twee groepen werden we door de wirwar van straatjes, steegjes, koterijen gejaagd. De groep huisartsen en specialisten uit het Koninkrijk Nederland - 400 jaar diplomatieke betrekkingen met het Koninkrijk Marokko! - werd achtereenvolgens door een juwelentent, een grote leerlooierij, volderij (stinken), koperslagerij, schoenmakerij, djellabah voor trouwkleiding en een meubelmakerij gedreven.

Om finaal langsheen een grote sjaalweverij te belanden in een enorme tapijtenriad waar ze ons 30 tapijten in dikke lagen over de grond toelichtten.

Nergens thee of drank, nergens rust of bekomen. Overal aan een razend tempo doorheen, en toch waren er velen in geslaagd waarlijk aandoenlijke ambachtelijke - zij het vaak uit China afkomstige - lederen handtassen, tapijten, sjaals, parfum, theepotten, theelepels, keramiek, mozaïektegels mee te slepen, zelfs een leren jas van 600 Euro!!

Waarbij onze gidsen steeds 10% of meer opstreken.

Grootspraak over de Medina van Fes.

Een derde van die Medina staat op instorten, het is er walgelijk smerig en overal hetzelfde. Ik heb die nu in Marrakech, Tunis, Kairouan, Istanboel en god weet waar al niet meer

gezien en het is overal precies dezelfde ellende en overal het grootste, het beste, de fijnste, de oudste, de dikste en de dunste ... Merkwaardig is ook de als reëel ervaren overtuiging van die mensen dat hun epitheta waarheidsgetrouw zijn.

Wellicht heeft dit te maken met hun domheid. Het wereldbeeld van mensen die nooit buiten hun minuscule leefwereld komen en zich vastklampen aan de praatjes die door ouderen, anderen en gidsen over hun situatie wordt gemaakt en gretig voor waar en echt gekoesterd.

Het was heet en vochtig, vermoeiend en drukkend en toch gaat de koning verhuizen van Rabat naar Fes want daar is het klimaat erg aangenaam en heeft hij een heel groot paleis met golfbaan binnenin want zijn halve gare sadist van een vader Hassan II hield van golf, terwijl hij van waterski en zijn vrouw is van Fes en dat hebben ze allemaal al 10 keer verteld.

Die keizerstad was vroeger koningsstad, die oudste universiteit bleek dan islamitische universiteit te zijn, binnen de oemma, en daar werd alleen de koran bestudeerd. Enfin, zo kan ik er ook nog een paar verzinnen.

Wat een gore verzameling onbenullen die zich krampachtig vastklampen aan de repetitieve flauwe kul waarmee ze voor zichzelf en hun getrouwen een wereld opbouwen die nergens bestaat maar ook nooit kan worden tegengesproken.

Eugene Rogan presenteert in zijn 'Arabieren' reeksen gruwelijke voorbeelden van dat soort onrealistische of gewoon verzonnen, gelogen onzin waarmee de massa's gepaaid worden, ook nu nog.

Nederlagen worden steevast overwinningen, kritiek is onbestaande en onmogelijk.

Die koning is ook iets apart, Mohammed 6 of M6 die oorspronkelijk als een verlicht vorst begon en intussen zichzelf presenteert als enige dam tegen de fundamentalistische salafisten en dus moet gesteund worden enz.

Zijn vader Hassan II was een gore moordenaar en dictator met serieus sadistische trekken.

M6 heeft een babyface wat meer en meer cushing lijkt - cortico voor astma? - en heeft iets kinderlijks over zich - de harde hand van de vader?

Fez is voor mij een flutstad.

Naast de flaneerboulevards en de modernistische huizen uit de jaren voor de tweede wereldoorlog gebouwd door de Fransen is het bijna allemaal gore troep.

De moskeeën en medrasses zijn matig, overal dezelfde tegels, hetzelfde geïmiteerde houtsnijwerk en stuckwerk - als je er één hebt gezien heb je ze allemaal gezien.

Maar ik ben niet alleen. In onze Marokkogids van 15 jaar geleden - Standaard uitgeverij als vertaling van die Hachettegidsen - staat een bijzonder mooi stukje proza van iemand die hier vroeger ook geweest is:

' De vreemdelingen mogen dan lopen langs de muren van Fez, in Fez zelf dringen ze toch niet door. De huizen met hun patio's, binnengallerijen, fonteinen, vrouwenvertrekken liggen afgesloten en ontvangen van boven en van binnen hun licht. De vensters in de buitenmuur zijn smal en diepliggend. Gaat een gang binnenwaarts, een bocht onttrekt wat er achter ligt aan 't oog.

Het leven daarbinnen gaat zeker vrij zacht en kalm en emotioneel voorbij.

(wat dus niet het geval is volgens de voorzitter van de vereniging ter bescherming van vrouw en kind tegen geweld achter de voordeur, die zelfs geen vluchthuizen mogen oprichten en alleen kinderen kunnen uit huis plaatsen!)

De soort verachting en berusting van en in het lot is anders dan die men op de Indische gezichten ziet. Fierder, bezonnener, afwijzender.

Soms meent men een onderdrukte kreet te horen, verbeeldt zich dat zich nog soms als vroeger zo veelvuldig gruwelen afspelen.

Wat kan er in zo'n gesloten stad al niet gebeuren zonder dat er ooit iets aan 't licht komt, de overheid zich ermee bemoeit, men ken het aantal inwoners niet, de straten hebben geen namen, de huizen geen of drie verschillende nummers. Soms komt men in contact met een Fezziaan, na lange tijd en betreedt dan tenslotte wel eens een huis.

Maar dan is toch alles er veranderd, evenals de sprookjes bij klokslag twaalf uur.

Men ziet geen vrouwen, geen familieleden, behalve een vader, een broeder. Een bediende zet zwijgend koffie of thee neer.

In de patio klatert een fontein, de wind bladert in de palmen als een gelovige, die de tekst van buiten kent, in het boek.

Achter uw rug wordt dan bij het heengaan alles weer zoals het werkelijk was.

Eens heb ik de stad op een gruweldaad menen te betrappen. Ik stond op een van de vier boogbruggen over de Oued en staarde in het water. Opeens zag ik uit een gat in de muur zich een stroom bloed in 't water uitstorten. Luguber was het uit die grauwe muur in het bruine, stilstaand water dat donkerrode bloed te zien stromen.

Het wees op een massamoord, had men toch christenen geroofd?

Het bleef stil en de straal bloed werd niet dunner.

Ik stond er machteloos bij, niet in staat iets te doen om het te beletten. Maar anderen, Moren, Berbers, Joden liepen rustig de brug over, sommigen bleven staan, moesten de straal bloed ook zien.

(Overigens woonden de Joden oorspronkelijk een groot derde van de bevolking naast het paleis in mooie huizen met balkons opdat zij van daaruit konden deelnemen aan de gesprekken op straat (!)

Aldus onze fraaie gidsen, die nog wisten dat de Joden altijd gelukkig waren geweest in Marokko maar dat er met de oorlog in 1967 liefst 750.000 van hen naar Israël vertrokken. Alleen de rijken zijn gebleven, werd ons voor waar en zonder verpinken meegedeeld)

Het zou dus wel een gewone zaak zijn die bloedfontein midden in Fez.

Ik ging heen, een gevoel van afschuw bleef bij mij, opeens viel me in dat op deze plek het gemeentelijk abattoir moest liggen, ook achter de muren.

Vlak bij de brug ziet men de stad toch voor een deel opengelegd, maar men wordt er niet veel wijzer van.

Van af een brok muur ziet men van alle kanten poorte, bruggen, tuinen vooral van amandelbomen, trappen, hellingen, huizen, paden, op een manier door elkaar gebouwd, op zo verschillende plans, dat men er niet in slaagt te doorgronden hoe dit is ontstaan.

Het is alsof de oude Arabieren naast het sombere strenge Fez een bouwkundige scherts hebben willen uitvoeren en zij zijn daarin zeer geslaagd. Fez zelf is de meest sombere en in zichzelf gekeerde stad die ik van buiten ken, er is geen plek waar men kan gaan zitten en rusten, men komt haast nooit tot stilstand. Alles, het levende en het levenloze, getuigt van vreemdelingenhaat, die alleen met de verdelging van Fez zelf te niet kan worden gedaan. Zolang die muren overeind staan en front maken tegene het leven, zolang zal Fez zijn niet een stad naar ons begrip, maar een complex van gevangnissen, waarvan sommige voor de bewoners misschien paradijzen zijn, maar afgesloten van de wereld. Toch kan men hun die deze bewonen niet helemaal ongelijk geven.

Als men eenmaal zijn kring heeft, vrouwen en vrienden, is het misschien de zaligheid op aarde afgescheiden van de anderen te elven, binnen muren waar het licht en de laster gelijkelijk op afstuiten.

In plaats van een huis met vele vensters uitziend op andere huizen, leven rondom een patio, een fontein, een paar palmen voor zich, de helmel erboven, in plaats van de Statenbijbel de Koran, voor Veder Cats Duizend en een Nacht als de twee boeken die nergens mogen ontbreken Dit zou geen slechte ruil zijn. Voor 't vreemdelingenlegioen voel ik niet meer zoveel als in mijn jeugd, maar hiervoor wil ik wel tekenen.'

Jan Slauerhoff, Reisbeschrijvingen, Nijgh & Van Ditmar, Den Haag 1984

De scheepsarts, schrijver en dichter (1889 - 1936) was van 1933 met zijn vrouw, de danseres Darja Collin in Tanger. Na de scheiding in 1935 werd Slauerhoff weer scheepsarts.

</blockquote>

Ik kon het niet beter schrijven, dat gevoel kreeg ik ook bij de aanblik van de Medina na de bliksemsnelle penetratie onder leiding van onze gidsen.

Zij het dat de laatste paragraaf verscheidene van mijn beter gesitueerde collegae uit Den Haag, Rotterdam en mijzelf als niet herkenbaar voorkwamen. Geen van ons zou hier ooit willen wonen.

Een cultuur die zijn leden op zo'n manier opsluit, die zulk een bouwvoorschriften eert met gesloten ramen, muren aan de buitenzijde - ook van de massa's nieuwbouw blokken van 3-4 verdiepingen op het platteland - die vrouwen verplicht zich te sluieren - ook heel wat nikaabs gezien en niet alleen bij ouwe dames - is een cultuur die het private uit de openbare ruimte wil bannen, en die vooral het publieke uit de private ruimte wil houden. Zo'n cultuur vol schaamte, bedrog, armoede, naijver en pijn die niet verzacht wordt door onderling overleg of een spel van geven en nemen op pleinen, straten en parken maakt ziek.

Er lijkt geen of nauwelijks een positieve sociale controle te zijn, laat staan een civil society, wegens ieder op zich. Binnen een familie zou kritiek mogelijk zijn, maar dan toch zeker niet op de pater familias en zijn foute besluiten. De roddels en achterklap binnen zo'n clan zijn moordend.

Het wordt nooit wat met die mislukte prinses.

Rabat, 26 mei 2011

Wijl ik hier op de reuzengrote babyface van koning Mohammed VI zit te kijken, hebben we de eerste sessie achter de rug van de grote en belangrijke en dure en geweldige en lekkere conferentie van de gezondheidszorg in Marokko en Nederland, alsmede de toch wel heerlijke receptie.

Heerlijk van hapjes - zij het dat de hartige koud waren, wat rare effecten geeft voor gesmolten kaas en pizzaatjes en zo.

De zoete dingen waren lekker, de Franse stijl patisserie was fantastisch, echt waar. Zeker na een week andere heerlijkheden.

De drank was echter beperkt tot fruitsap en water en thee en koffie. Niets substantieels dus om de nabesprekingsessie nog te kunnen verdragen.

Na de lange inleiding van - ja hoor - de minister van Marokkaanse migranten in het buitenland - een kleine lieve jonge man, die duidelijk alleen maar over de onderdanen elders ging en ook wie zich elders probeerden te onttrekken aan zijn jurisdictie en ander dictie, kwam dus uiteraard de Nederlandse ambassadeur die zeer slecht sprak en algemeenheden strooide voor het auditorium waarbij driekwart Hollanders - de collega's

uit Amsterdam en het noorden die Marakesh en Ouarzazate achter de kiezen hadden, konden ons nu bijstaan - en een paar tientallen Marokkaanse artsen en ambtenaren en vooral arts-ambtenaren.

Nadien de vertegenwoordiger van AGIS de Nederlandse ziekenfonds-zorgverzekeraar die hier een vaste post heeft om hun leden aan goedkope zorg te helpen of ze niet terug te betalen wegens teveel Marokkaanse verzekerden die van de vakantie gebruik maken om zwaar in de medische zorg te duiken en allerlei iconografie en bloedonderzoeken en second opinions te verzamelen die dan door de Nederlandse artsen - die daar zelf niets aan verdienen - nog eens tot in de triestste details moeten toegelicht worden wegens de Marokkaanse collega's daar geen tijd noch goesting, wegens de buit reeds binnen.

Een Marokkaans Nederlandse arts met hoop op cardiologie opleiding wedde op twee paarden door hier een uiteenzetting te geven voor de zakkenwasser van het ministerie van volksgezondheid die geen minister hadden gestuurd en die een eindeloze uiteenzetting hield over de wetgeving die er zit aan te komen - al 8 jaar! Er werd veel geëxtrapoleerd over de tsunami aan bejaarden met enorme zorgbehoeften - wijl dat zeker in West-Europa NIET meer het geval is, wegens die ouderen veel langer goed gezond of nog vitaal en daarna vooral geen zin in langdurige behandelingen, maar wel in een waardige dood wat heel veel goedkoper is.

Bouregreg hotel.

De trip van Fes naar Rabat was beter: 3,5 uur met koffiestop onderweg langs een redelijke snelweg met weinig verkeer doorheen een mooie en zeer vruchtbare landbouwstreek: enorme velden en aan de rand herders met schapen, geiten en koeien.

Het hotel Bouregreg langs Avenue Hassan II tegenover de Bab Chellah poort in de rode wallen met urinegeur, heeft iets van een lang geleden opgewaardeerde jeugdherberg: rudimentair en prutserig, ook op vlak van elektriciteit. De gevel is alleszins uit de Franse modernistische tijd en intussen al wel een keer geschilderd.

Het regende onderweg en ook wat in Rabat, beetje wind en veel aangenamer klimaat dan Fes. Overigens is Rabat een mooie stad met schitterende Franse architectuur uit de vooroorlogse periode in de betere wijken langs brede boulevards met veel bomen. We zitten aan de buitenkant van de oude stadsmuren en hopen daar morgen wat te kunnen bezoeken aan musea.

Vandaag staken de artsen in de universitaire ziekenhuizen waar wij hier in een sjiiek congrescentrum ergens in een hoek van een reusachtige campus zitten achter het kinderziekenhuis.

Vanmiddag in een kebabtent gegeten, langsheen de rommelstraten rond het hotel. Interessant publiek, hoofddoeken, sjieke haren, fors ingepakte bejaarde dames. Nauwelijks mannen aan de kebab, behalve wij.

De politieke betekenis van curatieve en preventieve gezondheidszorg.

En intussen kabbelt het gezeur hier verder.

De zakkenwasser van het ministerie van volksgezondheid heeft nog eens omstandig uit de doeken gedaan dat mensen die verder dan 5 km van een ziekenhuis wonen ook snel en efficiënt moeten geholpen worden en daar zijn alle mogelijke andere ministeries voor

verantwoordelijk, wegen en infrastructuur, energie en vervoer. En zij dus niet. Dat wordt hier zo vaak herhaald dat er een verhaal achter blijkt te zitten.

Uit schrik voor de goede werken van de salafisten in de bergen en afgelegen gebieden heeft de koning in zijn eindeloze wijsheid en goedheid beslist dat ook die mensen binnen een half uur of wat goeie medische zorg moeten kunnen krijgen.

De endocrinoloog- voorzitter van de Marokkaanse diabetesvereniging heeft net een enorme toespraak gehouden over de verschrikkelijke toename aan suikerzieke Marokkanen wegens te veel vreten en snoepen, vooral tijdens ramadan, schapenfeest en alle mogelijke trouw- en ander feesten. Sinds ze hier eten hebben, weten ze nauwelijks van ophouden.

Zo kennen we er dus nog.

En nu zeurt iedereen vrolijk door over generieke medicijnen of specialités die volgens de Marokkaanse patiënten veel beter zijn omdat ze dat vergelijken met de cola van de Lidl en die van Coca Cola.

Straks diner op het strand van Rabat, althans volgens het reisprogramma! Als het vergelijkbaar is met de receptie zit het goed.

Morgen laat ik deze ellende aan mij voorbijgaan en hoop de stedelijke musea te bezoeken - bijna nergens elders zinvolle musea in Marokko omdat alles naar de hoofdstad werd gesleept.

De vulkaan in IJsland lijkt geen thuiskomst meer te bedreigen en Mladic wordt verhuisd naar het Kurhaus van Scheveningen, waar de Hollanders nog een eitje te pellen hebben voor Srebrenica, mag ik hopen.

Reisprogramma.

Maar de verrassingen blijven de dagen vullen en het leven tot een verschrikking maken in Marokko.

Waar vele collega's in hun beste kloffie transpireerden wegens de Ministers van de Koning en de Ambassadeur van Hare Majesteit de Koningin en nog van dat, gevolgd door receptie en formeel diner op het strand van Rabat, blijken plots de bussen te keren richting hotel waarna de gruppieführer van eht organiserende Marokkaanse reisbureau uit Nederland meedelen dat er een heerlijk diner in het hotel geserveerd wordt, speciaal voor de Nederlandse gasten.

In een dompige laaggeplafondeerde zaal met gele kleuren (strand) en blauwe marines met armlastige visserssloepen (zee) werd een buffet met de gebruikelijke culinaire flauwe kul geserveerd. Alleen de pastillia had in de verte iets van het origineel.

Eenieder erg formeel gekleed - zwetend en zuchtend - om er de sfeer wat in te houden.

Dames zelfs in het lang, wat hier perfect past bij de islamitische dames van betere komaf.

Mawazine.

Dan maar alle hoop gevestigd op het muziektfestival - grootste van heel Afrika en Marokko, de wereld - met Joe Cocker en consoorten.

Geen nood, zondag is er een extraatje in het autocircuit: GRATUITE!!!!

Dans le cadre du Festival Mawazine placé Sous le Haut Patronage de Sa Majesté Le Roi Mohammed VI, l'Association Maroc Cultures organise le dimanche 29 mai sur le circuit automobile à Marrakech, un concert exceptionnel en hommage à la mémoire des victimes de l'attentat du 28 avril 2011 et en signe de soutien à leurs familles et à la

Ville de Marrakech. Le Festival Mawazine et les artistes qui participeront à ce concert manifestent ainsi leur opposition ferme au terrorisme et à l'obscurantisme.

Quincy Jones, Lionel Richie, Nass El Ghiwane & Safy Boutella, Hussein El Jasmi, Fnaire, la troupe Bharati, Mory Kanté, Idir, Hindi Zahra, Sapho, Hajja Hamdaouiya ont déjà confirmé leur participation et se produiront bénévolement pour exprimer leur solidarité avec le peuple marocain. De nombreux autres artistes, toutes nationalités confondues (marocains, africains, orientaux, occidentaux) devraient annoncer leur présence dans les prochains jours.

L'entrée au concert sera gratuite. Des places payantes en avant-scène seront par ailleurs disponibles. La totalité des revenus du concert (billetterie et publicité) sera reversée aux familles des victimes de l'attentat de Marrakech.

In 2009 werden er bij een massagezang op dat festival 11 mensen doodgetrappeld en een hoop gewond afgevoerd. De tarieven zijn nochtans niet min - 800 dirham = 80 € voor Lionel Richie en dat soort ongein.

Uiteraard is ook Yussuf Islam van de partij, Cat Stevens in geldnood.

Ze zijn hier toch echt wel nerveus.

Morgen vrijdaggebed, hopelijk zien we nog wat van een revolutie.

Al bij al de hele dag zoals voorspeld: gefungeerd als betalend klapvee op het congres. Faut le faire!

Menig collega was ongelukkig wegens geen contact kunnen maken met andere Marokkaanse artsen die bijvoorbeeld privé werkten om ideeën uit te wisselen. De artsen die er waren figureerden allemaal in loondienst, kregen vrij, betaald, recuperatie van de gecongresseerde uren.

Een zelfstandig arts moet werken, of heeft geen geld, en krijgt geen subsidies - zelfs de Nederlandse niet, maar die laten zich vangen door het Fonds Achterstandswijken, waar die van Den Haag zelfs geen tegemoetkoming van 250 Euro krijgen.

Rabat 27 mei 2011

Het conferentie programma was dermate verbijsterend - eindeloze sessies over diabetes en oncologie dat ik dit - gelukkig - vandaag aan mij heb laten voorbijgaan.

Volgens de deelnemers was het soms zeer boeiend, maar vooral triest dat er geen enkele Marokkaanse meer aanwezig was, wanneer Nederlandse artsen hun praatjes hielden. Rijst dan de vraag waarom die praatjes in Marokko moeten gemaakt worden en niet in Nederland.

Vandaag was het vrijdag en dag van het gebed en dus vrij en dus geen betaling, geen recup en dus geen collega's artsen noch artsen ambtenaren.

Morgen de finale met psychiatrie, wat ik mogelijk nog eens graag door een Nederlandse collega gepresenteerd hoor.

In plaats daarvan via een Grand Taxi - avondse Mercedes - rondrit door de stad en bezoek aan de hoogtepunten.

De ietwat suffe kerel was opgetrommeld door de receptioniste en zou het voor 150 Dirham - 15 € per uur doen.

Hij zou na de ochtendspits komen om 10 uur. Intussen beloofden zijn collega's naast het hotel het voor 100 dirham per uur te doen en nog minder.

Met spoed naar Koninklijk Paleis waar hij nog wat te regelen had met een paar wachters en kerels in de moskee van de koning, waardoor wij een half uurtje moesten wachten en maar wat rondlummelen en wandelen door het parkje en foto's maken.

Dan naar de toren van Hassan II en het mausoleum van Mohammed V.

Die Hassan II toren was indrukwekkend en vooral de door een aardbeving verwoeste moskee was indrukwekkend: een geknot woud van zuilen.

Bizar geklede soldaten op paarden als erewacht met speren.

De necropolis van Chella met oude ruïnes was erg mooi. Met heel veel ooievaars.

Oorspronkelijk bedoeld als mausoleum van de vorst, was de volgende dynastie niet meer geïnteresseerd en werd het aan de betere burgerij van Rabat gelaten. Een leuke palingput waar vruchtbaarheidsproblemen geregeld werden onder het oog van een collectie rare katten.

Dan naar de overkant van de Bourgebreg rivier waar Salé als oud kapersnest en slavenmarkt voor christelijke slaven.

De Nederlandse kaper Jan Janssen van Haarlem die als Murat Reis bijkluste tot admiraal-piraat voor de Ottomaanse sultan, maakte vanuit de versterkte vesting van Salé-Rabat de noordelijke zeeën onveilig en importeerde hij talloze christelijke slaven - zelfs vanuit IJsland - naar de slavenmarkt in de Medina van Rabat, naast de Rue des Consuls waar alle buitenlandse vertegenwoordigers bij de Marokkaanse vorst gevestigd waren.

[Jan Jansen van Haarlem](http://en.wikipedia.org/wiki/Jan_Janszoon) zou via zijn uitgebreide nageslacht de voorvader worden van de Spencer-Churchills in Engeland, de Vanderbilts, Jacqueline Kennedy Bouvier en Humphrey Bogart die met Rick's Café Casablanca op de kaart zette. .

Het beeld van de hemel.

Aan de medressa werd de chauffeur die beweerde zelf van Salé afkomstig te zijn bedreigd door kerels met honkbalknuppels wegens zij het monopolie om daar toeristen te vangen. Binnen het fort ligt een grote begraafplaats alwaar heel veel moslims op bezoek bij hun doden.

Hij had ons ook nog afgezet bij een bijzonder sjieke en dure keramiektent met veel tapijten, houtsnijwerk, aragonolie... maar dan wat smaakvoller dan in de Medina.

Dan langs de parken en scènes alwaar het Mawazine-festival 's avonds op volle toeren, twee keer door de nieuwe tunnel onder de Kasba waar we absoluut foto's moesten nemen wegens volgens de chauffeur het beeld van de hemel.

De hemel van de taxichauffeurs dus.

De Cornicha was niks en toen begon hij te zeuren over eten in een fantastisch visrestaurant dat hij goed kende, speciale prijs en zo, werd het spoorlags naar het hotel waar hij zijn fenomenale prijs van 600 dirham onthulde.

Ik werd zo boos en heb hem zo luid de huid vol gescholden om mee naar de receptie te gaan in het hotel, dat hij zei dat het gratis was.

Dus hebben we de lul het afgesproken gedrag gegeven.

Juba II

Nadien op zoek naar le musée archeologique, wegens de schatten van Volubilis, de Romeinse stad.

Door allerlei deskundigen naar de universiteit verwezen waar noch studenten noch proffen er iets van wisten, behoudens een uitermate gedistingeerde die ons verwees naar het musée scientifique alwaar opgezette reptielen in dozen.

Finaal op de kaart toch een referentie gevonden aan de Rue Brihi 23, een paar kilometer in de andere richting.

Het nuseum was zeer de moeite, door de Fransen gebouwd in de jaren dertig, modernistische villa die tot museum werd omgevormd.

Erg mooie bronzen van Juba II de melancholische koning en schoonzoon van Cleopatra die treurde om wat hij allemaal gedaan had voor zijn volkeren van Noord Afrika die hem in de steek lieten omdat ze zich zelf allemaal prinses waanden. http://nl.wikipedia.org/wiki/Juba_II

Ook Cato de Jongere, een paar torso's en een ephebe waren zeer de moeite. Maar verder een soort provinciaal museumpje, genre een of ander gat in Italië.

Nadien met een petit taxi voor 10 dirham - met taximeter - naar de Medina, waar erg mooi gerestaureerde straatjes en eindelijk mijn langgezochte fatsoenlijke djellaba's . De chauffeur reed met een kleine blauwe fiat, sprak min of meer Frans en een paar woorden Engels - in tegenstelling tot de dure lul van le grand taxi.

Hij wist te vertellen dat de manifestanten op de middenberm van de Avenue Mohammed V met veel borden en spandoeken en vlaggen en oudere mensen en heel veel politie in de omliggende straten allemaal oud strijders waren van de oorlog tegen het Polisario die een hoger pensioen wensten.

Volgens hem waren er na het vrijdaggebed weinig rellen geweest in de stad wegens heel veel politie met bussen aangevoerd en verdekt opgesteld in de omgeving.

Hij wist dat het minimumloon 250 € was, leraars haalden 7 tot 800€, politie 600€, artsen 1200 € volgens hem maar de zwarte enveloppen waren verboden en privé artsen die hadden de jackpot gewonnen want die verdienden 15-25.000 € en deden heel veel in het zwart.

Zo hoorden we eindelijk eens de stem van het volk.

In de praktijk is dat minimumloon van 250 € alleen voor loontrekkenden in dienstverband. De klussers, kleine zelfstandigen enz. hebben daar geen recht op, laat staan de klussers in de zoek.

Zaterdag 28 mei 2011
Spiegeltjes- en kraaltjesdag

's Ochtends vroeg met de bus naar de universitaire campus Mohammed V alwaar deze keer een vloot geparkeerde vette bakken van Audi over BMW tot Peugeot, de betere middenklasse, quoi!

En tot overmaat van ramp ook allemaal Médecins Généralistes - algemeen geneeskundigen, huisartsen dus - opgewekt en blij en in hun fraaiste outfit voor elkaar en de wereld op het nationale congres voor de algemeen geneeskundigen van Marokko: spiegeltjes- en kraaltjesdag want de Marokkaanse vrienden van de farmaceutische en paramedische multinationals waren paraat en bereid tot meer dan dure vulpennen en agenda's. Ook ecg en echo apparaten voor de helft van de prijs, te leasen of te krijgen in ruil voor aangepast voorschrijfgedrag. Ik voelde me helemaal weer in Vlaanderen vijftien jaar geleden. Toen kon er ook nog een vette envelop geschoven worden, een studiereis, een PC, een skivakantie of een somptueus diner geregeld worden in ruil voor aangepast voorschrijven van levensreddende medicatie.

Je zag ze staan blinken en zelfs enkele Nederlandse collega's glommen bij zoveel erkenning van de uitwisseling met Marokko en de door hen en mij geleverde inspanningen en doorstane ellende voor deze culminatie.

Helaas, helaas, pindakaas.

Wij werden afgevoerd naar een zij-lokaal waar onze collega huisartsen uit Marokko de rest van het gebouw benamen voor belangwekkende congressitzingen over suikerziekte, hoge bloeddruk en andere preventiezwendel waarmee ook een flinke stuiver te makken valt.

Schizofrenie bij Marokkaanse jongens in Nederland.

Vandaag psychiatrie wegens oncologie gisteren reeds afgevoerd.

Het onderdeel psychiatrie voor ons werd door niemand van de Marokkaanse Médecins Généralistes bijgewoond, ondanks tolken en vertalingen. In Nederland was namelijk uitgezocht dat schizofrenie bij Marokkaanse jongens ruim 10 keer meer voorkwam dan bij andere populaties. Geef toe, een bijzonder pijnlijk probleem dat zich dan nog eens minder voordeed in homogene wijken, versta getto's.

Niet bij meisjes, heel veel meer dan bij Surinamers, Antillianen of Turken en dus was nader onderzoek noodzakelijk want er moest dus een sociale factor spelen.

Een kort en krachtig verhaal van psychiater Wim Veling van Parnassia over de schrikbarende hoge cijfers aan schizofrene jongeren van Marokkaanse komaf - tot 10 keer meer.

Terwijl in Marokko en bij Marokkaanse meisjes het ziektebeeld niet of nauwelijks lijkt voor te komen.

Volgens Veling is het een gevolg van sociale factoren want in vrij homogene allochtone wijken zou het dan weer normaler zijn.

Aldus het artikel in http://vorige.nrc.nl/wetenschap/article1857925.ece/Allochtonenwijk_heilzaam_voorPsyche

">NRC 18/12/2007 hierover bij het begin van zijn onderzoek.

'Allochtonenwijk heilzaam voor psyche - Migranten hebben hogere kans op schizofrenie, maar alleen in autochtone wijk - Psychoses zijn een groot probleem onder migranten. Maar alleen als ze tussen autochtonen wonen.'

Het idee van Veling over positieve identiteit sluit daarbij aan: „Voor allochtonen is het moeilijker dan voor andere jongeren en jongvolwassenen om een eigen identiteit te vormen, omdat zij opgroeien in twee culturen. En het spanningsveld is mogelijk nog groter als je opgroeit in wijken waar weinig anderen van je eigen etnische groep wonen.”

„We vragen ons allemaal af wat nou precies het mechanisme is”, besluit de onderzoeker. Maar de implicatie is duidelijk – Velings collega Selten formuleerde het bondig in het British Journal of Psychiatry. Het huidige dominante idee dat 'psychosociale stress' een beperkte rol speelt bij schizofrenie is door de studies onder migranten onhoudbaar geworden.

Hierna werden we door de hoogzwangere professor J. Ataoufiq, directeur van het Arazi academisch psychiatrisch centrum van Salé getraceerd op Franse slides die fout werden vertaald door onze tolken. Enkel cijfers en verder allemaal voorgekauwde hapjes.

De Nederlands Marokkaanse psychiater Belari uit Amersfoort kwam Veling wat tegenspreken.

Vragen geen vragen, zei majoor Kees en daarmee lonkte de slotlunch.

Maar er waren wel vragen. Waar deze voorheen schriftelijk voor triage en ter vermindering van erger dienden ingeleverd, werd er nu gereageerd uit de zaal. Meer bepaald door een Marokkaanse vrouwelijke professor in talen die ontdaan mededeelde dat haar man een hoge functie als ingenieur had en zij toch ook niet bepaald dompelaar en dat ze drie zonen met schizofrenie hadden en dat dit toch in tegenspraak was met de lezingen van die ochtend.

Het illustreerde ietwat schrijnend hoe Babylonisch de spraakverwarring ondanks de vele tolken en de grootse voorbereidingen bleef woekeren. In feite was het hele gebeuren een soort clash der culturen, temeer daar een andere vrouwelijke psychiater de cijfers van de zwangere collega-professor-directeur-ambtenaar met een forse tussenkomst onderuit haalde en wist te vertellen dat de meeste geesteszieken in Marokko vastgeketend werden aan palen en ringen in de muur in tegenstelling tot al die mooie praatjes en plaatjes. Wim Veling had de beleefdheid aan de ontdane moeder mee te delen dat het hier alleen ging over sociale factoren bij schizofrenie en niet over andere vormen, invloeden en oorzaken, waarop de zakkenwasser van het ministerie zijn kans schoon zag om de micro te grijpen en met luide stem kond te doen dat de regering beslist had te overwegen om binnen afzienbare tijd alle medicatie voor schizofrenie gratis te maken! Hij leek wel een gouverneurschap in Limburg te ambiëren want op alles was zijn antwoord dat het binnenkort 'gratis' zou zijn.

De cijfers voor Marokko waren erg onduidelijk en werden luidkeels betwist door een Marokkaanse vrouwelijke psychiater die erop wees dat veel geesteszieken nog geketend in cellen worden vastgehouden. Wat dan weer de vertegenwoordiger van de minister deed verklaren dat de regering zou beslissen dat alle anti-schizofrene medicatie gratis zou worden. Een belofte die hij ook reeds voorheen gedaan had voor suikerziekte en kanker.

Preventief en curatief.

En preventie zou ook nog de volle aandacht krijgen van de minister.

Ook in deze politieke cultuur wordt de angst voor ziekte, pijn, lijden en dood tegenwoordig vaardiger gemoduleerd door de medische wetenschappen dan door de geloof, hoop en berouw-show. Preventie is handig om de angst te mennen wanneer curatief onvoldoende goedkope middelen ter beschikking.

Maar de vals hoop die gecreëerd wordt, houdt ook risico's in omdat het gebaseerd is op een mens-en wereldbeeld dat gelijke rechten tussen alle schepselen Gods en alle onderdanen van de Malikitische vorst predikt.

In praktijk blijken nogal wat Marokkaanse jongens te lijden onder de veel te hoge verwachtingen die zij moeten waarmaken, waardoor een kwalijke dzijn die in betrokkene vaart een aanvaardbare verklaring voor het eigen falen kan vormen. Of zoals Tahar Ben Jelloun het verwoorde in zijn roman 'Weggaan':

'Als je groot bent, zul jij dokter worden of ingenieur, dan neem je me mee op reis, eerst naar Mekka, dan naar Caïro, ik zal zo graag het land van Farid Al Atrach en Oum Kalsoum bezoeken, jij zult zijden stoffen voor me kopen, ik zal dan een heel nieuw leven leiden, het leven van een koningin, een koninginnetje zonder kroon, zonder koning, jij bent mijn prins, jij zult altijd mijn prins zijn, doe dus goed je best op school, breng mooie cijfers mee naar huis, wees een goede zoon, je zult voor altijd een eeuwig mijn zegen krijgen.' (260)

Ik heb er mijn licht ook nog eens over laten schijnen en concludeer dat de cijfers in Nederland bij Marokkaanse jongens - en niet dus bij die erg lage bij Antillianen en Turken - wel eens het gevolg van culturele factoren kunnen zijn zoals de prinsverwachting. Een dergelijke cultuur lijkt mij mee schizofrenogeen: in een cultuur waar vrouwen zich nog steeds alleen maar gewaardeerd weten als moeders van succesvolle zonen leggen moeders makkelijker enorme verwachtingen op de gekoesterde zoon die naar Paravion (<http://www.humo.be/tws/boeken-reviews/2509/hafid-bouazza-paravion.html>) Europa) gestuurd wordt om die verwachtingen waar te maken. Edoch daar zit niemand respectvol op de vermeende droomprins te wachten wat tot tal van

ontgoochelingen leidt. De spanning tussen de maternele verwachtingen en de realiteit van het leven van de zonen in Europa kan dermate groot worden dat alleen een externe d'zijn in betrokkene kan varen om hem met de geestesziekte van de tijd te slaan: schizofrenie, gepaard aan de gewaarborgde uitkering. Er is geen verantwoordelijkheid voor een dergelijke wil van god en er valt niets aan te doen dan dit ziektelot in alle bescheidenheid met de uitkeringen te dragen.

">Of hoe een ziekte kan helpen onbeantwoordbare verwachtingen dragelijk te omzeilen.

Nog vlug werd de voorzitter van de Marokkaanse privé werkende algemeen geneeskundigen van zijn congres afgeleid voor een slotwoordje waarbij hij zich rechtstreeks aanbood aan de zakkenwasser van volksgezondheid om mee te helpen opdat de overheid haar aspiraties van goede zorg voor iedereen binnen een beperkte afstand waar te maken, op voorwaarde van een correcte pecuniaire waardering in deze. De feestelijke afscheidslunch werd gereduceerd tot een receptie met dezelfde hapjes als op de opening, dus redelijk en de vertegenwoordiger van de minister van volksgezondheid wou groeppfoto's met filmopnames en naar verluidt ook ondertekende protocollen tussen Marokko - hij dus - en Nederland - Fonds AchterstandsWijken - over uitwisseling en steun. Maar daar hielden onze Nederlandse subsidieslurpers vaardig de boot af. Die bevoegdheid hadden ze niet. Terecht.

Attack Colonialism!

Op de terugtocht naar het gore Bouregreg hotel - alwaar ik een kakkerlak plattrapte in de badkamer - werd afgesproken om met de bussen naar het langverbeide optreden van ene

">Shakira te gaan op het

">Mawazinefestival. Deze nog fit ogende al wat oudere dame pleegt een zweterige workout op het muzikale podium te bieden met het betere billen, buik, borsten en blonde lokkenwerk.

Waar menige Nederlandse collega wel pap van lustte.

De anderen opteerden voor voetbal.

Wij deden de Kasbah en vonden in tegenstelling tot alle websites en toeristische informatie bleek het fameuze Museum van de Oudaias gesloten wegens restauratie. De tuin was mooi en druk, de Turkse koffie aan de klif walgelijk, de aparte gebakjes redelijk en de tocht naar de top een verstrooiing wegens alweer een schildertechniek met een hoog Mykonosgehalte. Maar geen nood, onze aandacht werd getrokken door een pancarte aan de mooie poort van een groot huis alwaar het kolonialisme geattaqueerd werd.

Binnen bleek een gehooftdoekte dame achter de kassa liever geen foto's te hebben van haar foto's:

">Miloudi Nouiga had het lumineuze idee om grote prints in zwartwit van zweverige David Hamilton-achtige naakten uitgekiend te bewerken met verf om het koloniale voyeurisme aan te klagen.

Ik miste wel haar bewerking van fraaie collecties naakte jongelingen uit dezelfde periode en in dezelfde steden en dorpen van Marokko. Wellicht geen slachtoffers van het kolonialisme.

Of hoe simpel kan je zijn als salafistische feministe.

De tijdschriften in haar winkel wisten te melden hoe enthousiast de ordetroepen de ["gevangenisopstand in Salé](http://www.bladna.nl/bewakers-gevangenis-sale-gegjzeld,00603.html) van een paar weken geleden hadden stil gekregen. Net aan de overkant van de [Oued Bouregreg](http://oubelkas.nl/bekijk-fotos/?album=2&gallery=2)

Kalligraaf.

De leukste echter was de brave wat zwarte geleerde die aan een wankel campingtafeltje boven op het kanonnenplein van de Kasbah in de schaduw intellectueel zat te wezen. Hij was kalligraaf en theoloog van de universiteit en verdiende enkele centen met schoonschrift, uitsluitend aan vooral vrouwelijke westerse toeristen in gepast gewaad. Hij kon de namen van onze kinderen in het Arabisch kalligraferen en eronder desgewenst in het gotisch en hij wist dat dat de letters waren van de christenhonden.

Maar dat verkocht beter en voor maar 20 Dirham, 2 Euro.

Hij had heel zijn jonge leven hard gestudeerd en hanteerde een mooi gevoel voor maat, althans in zijn schrijven.

Toen mijn Turkse collega hem het prachtige verhaal vertelde van de kalligrafen onder de Ottomanen die alle afgesneden scherpzels van de pennen die ze hun hele leven hadden gebruikt, bewaarden opdat ze bij hun dood zouden gewassen worden met het water dat gekookt werd met al deze schilfers, vond hij dat een raar verhaal wat hem niet bekend was.

Hij hield het doel van zijn leven - wegens niet gewenst als professor of leraar op uniefs noch koranscholen in Marokko en dus ongetwijfeld van de niet malikitische strekking en toen hij zijn levensdoel omschreef als met eigen hand de hele koran als woord van God kalligraferen was het me helemaal duidelijk.

Langsheen de begraafplaats met prachtig uitzicht over de wijde oceaan terug naar het hotel met de naam van de waterloop die ons scheidde van de gevangenis van Salé.

Met de rug naar de zee.

Een cultuur die eeuwenlang haar dorpen beperkte tot obstinaat naar binnen gerichte huizen omheen een binnenkoer als navel, zonder ramen op de buitenwereld waar alleen voetbal-, krijgs- of andere prinses schijngevechten mogen uitoefenen gebaseerd op virtuoze snelheid en gedreven door testosteron, kan niet anders dan haar rug naar de zee keren en enkel haar doden over het water laten staren naar nergens.

In Marokko lijken dorpen en steden met een zeer beperkte openbare ruimte publieke ontmoetingen als vreemd te beschouwen aan de leefwereld van hun bewoners. Voor die mensen is de openbare ruimte een mestvaalt, een vuilnisstort en te mijden plaats die hoogstens afgedekt en verhuld kan betreden worden.

Aan zee keren Marokkaanse steden zich af van de mogelijkheden tot communicatie, handel en rijkdom die het water als verbindingsmiddel biedt. Waar dit niet zo is, blijken ze gebouwd of verbouwd door Franse, Spaanse of Portugese heersers.

Een cultuur die zijn musea op een stiefmoederlijke manier behandelt, die de eigen bevolking, zelfs de eigen intellectuelen niets weet te vertellen over het verleden, ook over oudere en andere culturen, kan onmogelijk een toekomstperspectief geven aan haar jeugd, behoudens de eigen navel. De extreme spanning tussen de rijken en de grote

groepen armen en plattelandsbewoners is een broeierige voedingsbodem die niet door een middenklasse als hoop op beterschap voor de zwakken kan gemoduleerd worden. Ondanks de druk van een zeer jeugdige bevolkingspiramide waarbij de scholingsgraad fors verruimd werd en dus een hoop verwachtingen gewekt, die alleen maar gefrustreerd worden door het nepotisme en aanverwante netwerken. Onvoldoende kansen op sociale en economische promotie maakt jongeren wanhopig.

Op de weg naar het vliegveld in Casablanca staat een eenzaam bord te roesten in de vorm van Fatima's handje met daarop 'Touche pas á mon pays'.

Of hoe ziek en onbenullig je denken kan verzanden. Als verwijzing naar de beweging in Frankrijk begin jaren '80 van SOS Racisme - Touche pas á mon pote! - kan dit tellen.

De zogenaamde mooi architectuur van de Rue des Consuls zou de moeite zijn om nog eens doorheen de Medina van Rabat te slenteren. In realiteit is er nauwelijks wat te zien noch te merken. Een betonijzeren overkapping moet doorgaan voor mooi en werd gewoon tegen de gevels aangebracht. Ook van de Christenslavenmarkt is niets meer te vinden temidden van de verkooptrucs en chaos.

Treurnis alom.

Zondag 29 mei 2011 Casablanca

De Marokkaanse reisorganisatie uit Nederland had een bus ter beschikking voor stadsrondritten wegens vrije dag.

Met vier andere collega's op naar Casablanca, een uniek kans.

Nog maar net de bus uit aan de Rue des Anglais of een kwartier lang worstelen met opdringerige zelfverklaarde gidsen en taxichauffeurs.

In de Hyatt was de repliek van Ricks Bar uit de beroemde film Casablanca afgebroken.

De film uit 1942 van Michael Curtiz met Humphrey Bogart aan de sigaret en Ingrid Bergman aan of omtrent, werd een groot succes zo vlak na de geallieerde invasie van Noord-Afrika. In een broeierig Hollywood decor - niets van de film werd in Casablanca zelf gedraaid, of hoe virtuele beeldrealiteit tot reële commercie kan leiden - diende gekozen tussen passie en moed, tussen verlangen en lust en de strijd tegen de nazi's en de Franse Vichy collaborateurs. De film zou nog decennialang symbool staan voor romantische illusies bij onze ouders en grootouders: <http://www.youtube.com/watch?v=AY62QByUYJQ>

">' As time goes by'

Ilsa: Play it once, Sam. For old times' sake.

Sam: [lying] I don't know what you mean, Miss Ilsa.

Ilsa: Play it, Sam. Play "As Time Goes By."

Sam: [lying] Oh, I can't remember it, Miss Ilsa. I'm a little rusty on it.

Ilsa: I'll hum it for you. Da-dy-da-dy-da-dum, da-dy-da-dee-da-dum...

[Sam begins playing]

Ilsa: Sing it, Sam.

Sam: [singing] You must remember this / A kiss is still a kiss / A sigh is just a sigh / The fundamental things apply / As time goes by. / And when two lovers woo, / They still say, "I love you" / On that you can rely / No matter what the future brings...

Rick: [rushing up] Sam, I thought I told you never to play...

[Sees Ilsa. Sam closes the piano and rolls it away]

<http://www.rickscafe.ma/about.htm> ">Rick's Café blijkt intussen verhuisd naar de zeekant van de Medina

Tramlijn begeerte.

De Boulevard Mohammed V was een bouwverf voor een nieuwe tramlijn begeerte tussen [opgeschoonde art deco-gevels uit de Franse tijd](http://www.travel-images.com/morocco-casablanca3.html), althans tot aan de centrale markt waar de gevels in puin eindigden.

Een art deco winkelcentrum onderweg was adembenemend, net als andere in- en doorkijkjes naar een leven dat vandaag in foto's wordt gepresenteerd aan nostalgische toeristen.

Eens wat anders dan de 'attack on colonialisme'.

Vandaar doorheen de Medina waar ons oog viel op de onooglijke synagoog van de 'wereldberoemde' Rabi Haim Pinto, aldus aangekondigd in het Arabisch, Hebreeuws en Portugees boven een mooi geschilderde blauwe deur met beslag in een alukleurtje. Spelende jongens en meisjes belden voor ons aan en een wat rare rabi opende na lang wachten de deur. Hij droeg een baard en korte broek en had de hele zaak als een keuken of peuterspeelzaal volgestouwd met lage tafeltjes en kinderstoeltjes, onder het dreigende oog van Mozes die Gods eigen volk het slangenbeeld voorhield. Hij kwam uit Canada terug naar zijn huis in Casablanca en er hing een rare sfeer die ik niet kon plaatsen in een synagoge. Er waren nog maar heel weinig joden, een paar duizend volgens hem. En wie dan de kinderstoeltjes moest bevolken was mij niet helemaal helder. Zijn verhaal erover evenmin.

Roberto Calasso schreef over Mozes en de slangen in 'Het roze van Tiepolo' :

177. De aard van een beschaving kan worden opgemaakt uit de vaardigheid waarmee ze met slangen omgaat en haar bereidheid ze een plaats te geven. Op de hoogte van de Scherzi kwamen de slangen bij elkaar die elders waren verjaagd of genegeerd.

184. De slang is het continuüm. Of de herinnering aan het continuüm. Het teken van zijn wijsheid - die volgens Genesis 3:1 die van alle andere dieren overtreft - is zijn ongearticuleerdheid. De slang is het enige aardse dier dat niet in segmenten kan worden verdeeld. En alleen te onderscheiden valt aan zijn oog en zijn beet. Daarom hebben dat oog en die beet zo'n macht. Zijn hele verdere lichaam is het continuüm: dat wat iedereen kwijt is, waar iedereen contact mee zoekt, wat altijd weeropduikt en wegglipt. Zoals kleine katachtigen de trekken en de uitdrukking van grote katachtigen herhalen, herkennen we in elke slang, ook de allerkleinste, de potentie van de Leviatan en Behemoth, wezens die geen contouren hebben en door geen enkele blik te omvatten zijn, omdat die blik er zelf door wordt omvat.

De verdienste van Mozes toen hij een koperen slang oprichtte en de morrende Hebreëen beval ernaar te kijken - de verdienste van Mozes was de ontdekking dat het kwaad kan worden genezen door het beeld ervan. Dat het kwaad zelfs alleen kan worden genezen door te kijken naar het beeld ervan. Rondom niets dan zand en onder het zand verscholen slangen.

En toch beval Mozes iedereen op te kijken naar een object dat veel weg had van de amuletten waar het in Egypte van wemelde. Maar waar kwam dat vandaan? Er was geen smidse, geen metaal. En toch werkte zijn bevel. Het was een van de voornaamste ontdekkingen die gedaan kunnen worden.

En ditmaal een zonder woorden. Niet in stenen tafelen gegrift, niet toevertrouwd aan een tekst. Het was de ontdekking van het beeld, van zijn heilzame kracht. Dat deze ontdekking te danken was aan degene die zou worden herdacht en geëerd als de vijand van de beelden, hoort tot de meest wonderbaarlijkste Hebreeuwse paradoxen.

Moskee Hassan II.

De uitbater van de Rabbi Haim Pinto-sjoel raadde ons wel een petit taxi aan naar het S[ca](http://en.wikipedia.org/wiki/Hassan_II_Mosque) int Pieter van de Malikitische islam: de moskee van Hassan II, de bloeddorstige vader van de huidige vorst en bruggenbouwer.

Ontworpen door de Franse architect Pinseau en gebouwd door een Franse bouwonderneming is het een bijzonder mooie architectonische constructie, met prachtig licht en schaduw spel, op de zee gebouwd met een voorplein als het Sint Pieter in Rome waar de kolommen van Bernini de gelovigen als in een palingfuik omarmen.

Deze meest westelijk gelegen vuurtoren van de islam rijst op uit de wateren van de oceaan zoals een soera uit de Koran zegt:

'En Hij is het, Die de hemelen en de aarde in zes perioden schiep en Zijn troon rustte op water, opdat Hij u moge beproeven wiens gedrag het beste is...(11:7), zoals de Malikitische nakomeling van de profeet zelf het nog verklaarde bij de bouwplannen: 'Ik wil deze moskee bouwen op het water, omdat het de troon is van God op het water zodat de gelovigen die er komen bidden de Schepper lof kunnen toezingen van op vaste grond met hun gedachten bij de hemel en de wateren van Allah.'

De fortuinen voor het bouwwerk werden afgeperst bij de heel vele goedgelovige armen als een ferme gok op beterschap in het paradijs.

De rondleiding tegen betaling was niet zoals overal aangekondigd en vermeld om 14 uur maar om 15 uur: 'A cause de l'heure d'été, sans doute', aldus de lul met rode fez en beige djellaba - het uniform van de koster van dienst - aan het loket.

Taxi's naar de Corniche voor een degelijk klasse restaurant waren moeilijk te krijgen.

De onze vond het adres niet ondanks tweemaal de file van de m'as-tu-vu-laan te hebben getrotseerd tussen en langsheen patserige bakken van Jaguar, over BMW, Mercedes, Audi en een enkel Amerikaanse SUV: een compleet ander Marokko, dat van de begoeden, de hele rijken en de maffiabazen die hun lijfwachten in stemmig zweterig zwart hun gepimpte en geblondeerde wijven gretig lieten accentueren.

De Franse cheffin van Le Pilotis aan de Tahiti Beach Club was langharig en bleek en vooral omhangen met een air van arrogante verveling. De vis was duur maar lekker en de wijn redelijk en duur. Het uitzicht schitterend, ook op de strandjes tussen de rotsen en in de verte de lichtbaken van de Islam met de hoogste minaret ter wereld - 210 meter boven de golven.

Brief aan koning Mohammed VI.

Terug met een bejaarde taxichauffeur die bleef volhouden dat de jongeren die echt iets voorstelden in de grote traditie van Walter Van den Broeck een brief naar de koning moesten schrijven en dan wel een job kregen. De koning lost alles op maar zij waren doorgaans veel te lui om zo'n brief te schrijven.

Zo simpel kan in het Malikitische vorstendom het leven nog zijn.

Gezien de economische structuur van het land, die nog steeds vooral op landbouw in de 'nuttige driehoek' draait en de enorme infrastructuurinvesteringen die naar ik vermoed vooral met geleend geld worden gefinancierd, zal binnen 5 tot 10 jaar dit alles flink moeten renderen om de leningen terug te betalen met passende interesten.

Indien dit niet tot verhoopte productieve investeringen leiden zal, wordt de ramp zo mogelijk nog erger voor de Marokkaanse medemens, te beginnen met de laagste bevolkingsklassen en de plattelandsbewoners, die al dan niet als goedkoop werkvee naar de steden worden gelokt.

Het station van Casablanca - Casa Voyageur - wordt intussen overklast door dat van Casa Port in aanbouw aan de haven.

De sneltrein naar Rabat was in 1ste klas goedkoop 50 Dirham-5 Euro voor een uurtje in een treffelijke trein, dit in tegenstelling tot de sjeike tram in rabat die op 2 lijnen 7 Dirham per ritje tikt.

Gelukkig verliep de terugreis naar Schiphol 's anderendaags behoudens allerlei machtsvertoon op het vliegveld van Casablanca met het oog op stempels en papieren - formulieren die niet correct ingevuld waren, hoeveel geld je mee wou nemen enz - maar helemaal geen zoektocht naar explosieve, vloeistoffen en bodyscans.

Wat eens te meer bewijst dat de preventiezwendel op vliegvelden vooral bedoeld is om de meute te mennen en met de hand van de angst in hun nekvel te leiden.